

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DENİZ YAZICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6359)

Karar Tarihi: 10/12/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/4/2015-29316

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Raportör : Recep BENLİ
Başvurucu : Deniz YAZICI
Vekili : Av. Mehmet Harun ELÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, polis memurları tarafından keyfi biçimde gözaltına alındığını, gözaltında kötü muameleye maruz kaldığını belirterek şikayetçi olmasına rağmen etkili soruşturma yapılmadığını, polis memurları hakkında açılan kamu davası sonucunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, bu nedenlerle Anayasa'nın 10., 17., 19., 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 5/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine İzmir 4. Sulh Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 9/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 8/9/2014 tarihli görüşü başvuru vekiline tebliğ edilmiş olup, başvuru vekili 1/10/2014 havale tarihli beyan dilekçesini on beş günlük yasal süresi içinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığının görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

1. Başvurucuya İsnat Edilen Suç Kapsamında Yapılan İşlemler

7. Başvurucu, olay tarihinde İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesinde doktor olarak görev yapmaktadır.

8. 15/5/2008 tarihinde başvurucunun evindeki boya işlerini yapan A.Y. ile polis memurları arasında sokakta kimlik gösterme meselesi yüzünden bir tartışma meydana gelmiştir. Başvurucu da bu tartışmaya dâhil olunca polis memurları her iki şahsı yakalayıp ekip aracına bindirerek haklarında adli işlem başlatmıştır.

9. Başvurucu hakkında İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen 2008/45308 sayılı soruşturma sonunda 28/5/2008 tarihinde görevi yaptırmamak için direnme suçundan asliye ceza mahkemesine kamu davası açılmıştır.

10. İzmir 4. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonucunda 2/6/2009 tarih ve E.2008/334, K. 2009/316 sayılı kararlar başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair yeterli delil elde edilemediğinden beraatına karar verilmiştir.

11. Kararın temyiz edilmesi sonucu Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 25/12/2012 tarih ve E.2011/23459, K.2012/31792 sayılı ilamı ile beraat kararı onanmıştır.

2. Başvurucunun Kötü Muamele Şikâyetleri Üzerine Yapılan İşlemler

a. Başvurucunun Kötü Muamele İddiaları

12. Başvurucu 16/5/2008 tarihinde polis merkezinde avukatı olduğu halde şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesinde, 15/5/2008 tarihinde çalıştığı hastaneden evine gitmek üzere çıktığını, evinin boya işlerini yapan A.Y.'nin telefonda polislerin kendisine kimlik sorduğunu söylediğini, A.Y. ve polis memurlarının bulunduğu yere geldiğinde polisler "bir sorun mu var" diye sorduğunu, bunun üzerine polislerin "sen kimsin" diyerek kimlik sorduklarını, doktor olduğunu söyleyince doktor kimliğini istediklerini, doktor kimliğinin henüz çıkmadığını söyleyip doktor kaşesini gösterdiğini, bu sırada polislerden birinin A.Y.'yi tokatlayarak ekip otosuna bindirdiğini, buna tepki göstererek "ne yapıyorsunuz" deyince polislerden birinin kendisine de 6-7 kez tokatla vurduğunu ve kendisini de ekip otosuna bindirdiklerini, ekip otosunun içinde kendilerine sinkaflı küfürler edildiğini, araçla 100-150 metre ileride bulunan boş bir araziye götürülüp burada araçtan indirilerek kafasına ve karnına tekmelerle vurulduğunu, yaklaşık 10-15 dakika kötü muameleye maruz kaldığını, daha sonra tekrar ekip otosuna bindirildiğini, araçta da sinkaflı küfürler edildiğini, "...demek Diyarbakırlısın, adında Deniz. Sen üniversitede az dayak yedin herhalde, doktor oldun da bir şey mi oldun" denilerek polis memurlarınca aşağılandığını, ekip otosuyla karakola getirildikten sonra nezarethaneye konulduğunu, burada da elbiseleri çıkartıldıktan sonra birkaç kez darp edildiğini, daha sonra Bornova Trafik Hastanesi'ne götürüldüğünü, oradan da acilen Tepecik SSK Hastanesi Acil Servis Polikliniğine sevk edildiğini, dayak nedeniyle çok ağrılarının olduğunu ve psikolojik travma yaşadığını, kendisini darp edip hakaret ve tehdit eden polis memurlarından şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir.

13. Başvurucu 21/5/2008 tarihinde polis başmüfettişine avukatı nezaretinde müşteki sıfatıyla verdiği ifade de, 16/5/2008 tarihinde polis merkezinde verdiği ifadeye ilaveten ekip otosunda boş araziye götürüldükleri sırada çakır gözlü polis memurunun kendisine "Senin memurluğunu yakacağım, Baran'ı öldürene ne oldu ki? Bize bir şey olmaz, altı ay önce yasa değişti, mukavemet derim alırım, cebine uyuşturucu koyar alırım, bana karşı geldi derim alırım" diyerek tehdit ettiğini, ayrıca polis merkezi nezarethanesinde çırılçıplak soyulduğunu, ellerini başının üstüne koydurarak etrafında döndürüldüğünü, olaydan sonra 4-5 gün hastanede yattıktan sonra rapor verilerek taburcu olduğunu belirtmiştir.

14. Başvurucu 4/7/2008 tarihinde 2008/46325 sayılı soruşturma kapsamında İzmir Cumhuriyet Savcısına avukatı nezaretinde müşteki sıfatıyla verdiği ifadede de yukarıda bahsedilen beyanlarını tekrar etmiş, nezarethaneye alındıklarında kendisini soyduklarını, “kaşe göstermek nasılmış doktor” diyerek tokat attıklarını beyan etmiştir.

15. Başvurucunun şikâyetçi olduğu polis memurları hakkında İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesinde (E.2008/1675) yapılan yargılamada, başvurucu önceki beyanlarını tekrarlayarak davaya katılma talebinde bulunmuştur.

b. Başvurucunun İddiaları Kapsamında Alınan Doktor Raporları

16. Başvurucunun olay tarihi olan 15/5/2008’de Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde yapılan muayenesi sonucu hazırlanan genel adli muayene formuna göre, boyunda, kafada, kulak arkalarında, sırtında ve tüm vücudunda ağrı şikayetinin olduğunu belirttiği, yapılan muayenesinde, sağ ön parietal bölgede hiperemi, sol occipital bölgede hiperemi, sol kaş üzerinde 5 cm’lik hiperemi, sağ frontal bölgede hiperemi, sağ kaş üzerinde yaklaşık 1 cm’lik ekimotik alan, sağ göz altında ve sol kulak altında ekimotik alanlar, sağ trokoidal hassasiyet ve hiperemi, sol uyluk ve sol kruriste yumuşak doku travması ile uyumlu bulgular tespit edildiği, hastanın hayati tehlikesinin bulunmadığı ve basit tıbbi müdahale ile iyileşebilecek lezyonlara sahip olduğu anlaşılmıştır.

17. Başvurucu Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nden 20/5/2008 tarihinde taburcu olurken düzenlenen epikriz raporunda, 15/5/2008 tarihinde düzenlenen rapordaki bulgular aynen tekrar edilmiş ve ortopedik muayenesinde darp cebir izlerinin dışında patolojik bulguya rastlanmadığı bildirilmiştir.

c. Kamu Görevlileri Hakkında Yapılan Adli ve İdari İşlemler

i. Soruşturma Sonucu Açılan Kamu Davası

18. Başvurucunun şikâyetine konu olan polis memurları hakkındaki kötü muamele iddialarına ilişkin evrak, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 26/5/2008 tarihli ayırma kararı ile 2008/46325 soruşturma numarasına kaydedilerek soruşturmaya başlanmıştır.

19. Yürütülen soruşturma sonunda İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 10/10/2008 tarih ve E. 2008/41920 sayılı iddianamesi ile polis memurları M.D., T.Ç., ve Ö.İ. hakkında “Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama” suçundan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 256. maddesi delaletiyle 86/2,3-d, 53/1-2 maddeleri gereğince cezalandırılmaları istemiyle kamu davası açılmıştır. İddianamede, “Şüpheli polis memurlarının ‘görevli memura direnme’ iddiası nedeniyle başvurucuyla birlikte A.Y adlı şahsı zorla ekip otosuna bindirdikleri, şahısları doğrudan karakola götürmeyerek boş bir araziye götürerek araçtan indirip tekme tokat dövdükleri, yere düşen başvurucu ve A.Y’ye yaralama kastı altında zor kullanma şartları oluşmadığı halde vurdukları, karakol nezarethanesine götürüldükten sonra burada da şahısların dövüldükleri, almış oldukları darbeler nedeniyle baş, boyun, sırt, ayak, üst dudak ve dirsek bölgelerinde raporlarda tarif edilen sıyrık, ekimoz ve yara berelerin oluştuğu, yine doktor raporları ve adli tıp raporuna göre yaralanmaların basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu, her üç şüphelinin anlatılan fiil ve eylemleri ile zor kullanma sınırlarını aşarak kasten yaralama suçunu işledikleri sabit görülerek” cezalandırılmaları talep edilmiştir.

20. Başvurucunun sövme ve aşağılama suretiyle kendisine hakaret edildiği iddiasıyla ilgili olarak yapılan soruşturma sonunda, 10/10/2008 tarihinde İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı

tarafından “*şüphelilerin hakaret suçunu işlediklerine dair, müştekilerin soyut iddiası dışında haklarında kamu davası açmaya yeter ve inandırıcı tanık ya da başkaca somut deliller elde edilemediğinden*” ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Başvurucunun bu karara itiraz ettiğine dair dosya içinde herhangi bir belgeye rastlanmamıştır.

ii. Polis Memurları Hakkında Açılan Disiplin Soruşturması

21. 16/5/2008 tarihinde İzmir Emniyet Müdürlüğü tarafından polis memurları hakkında idari tahkikat başlatılmıştır. Bu kapsamda İzmir Valiliği tarafından Emniyet Genel Müdürlüğüne yazılan yazı ile tahkikat yapılması için Polis Başmüfettişi görevlendirilmesi istenmiştir.

22. Polis Başmüfettişi tarafından yapılan soruşturma sonucunda hazırlanan 9/6/2008 tarih ve 08/51 sayılı disiplin soruşturma raporunda, polis memuru Ö.İ.’nin başvuru yapıldığı darp edip, hakaret ettiğine dair delil elde edilemediğinden hakkında “ceza tayinine mahal olmadığına” karar verilmesi, polis memurları M.D. ve T.Ç.’nin, başvuru yapıldığı darp sırasında zor kullanma sınırını aşarak ve gerekse yakalama ile Bornova Polis Merkezine teslim süresi içindeki aşamada basit tıbbi müdahale ile iyileşebilecek şekilde döverek yaralanmasına neden oldukları anlaşıldığından, Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü’nün 7/A-1 maddesi gereğince haklarında “12 ay kademe ilerlemesinin durdurulması” yönünde disiplin cezası verilmesi istenmiştir. Ancak dosya içerisinde İl Polis Disiplin Kurulunca polis memurları hakkında verilmiş bir karara rastlanmamıştır.

iii. Sanık ve Müşteki Anlatımları

23. Sanıklardan Ö.İ. kovuşturma aşamasında yaptığı savunmasında, “*Olay tarihinde kimlik gösterme meselesi nedeniyle A.Y. adlı şahıs hakkında işlem yapmak üzere şahsı ekip aracına bindirmeye çalıştıklarını, bu sırada başvuru yapıldığı darp edip, hakaret ettiğine dair delil elde edilemediğinden*” ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Bu kapsamda İzmir Valiliği tarafından Emniyet Genel Müdürlüğüne yazılan yazı ile tahkikat yapılması için Polis Başmüfettişi görevlendirilmesi istenmiştir.

24. Sanıklardan T.Ç. kovuşturma aşamasında yaptığı savunmasında, “*Olayın diğer sanık Ö.İ.’nin anlattığı gibi gerçekleştiğini, kendisinin ekip aracını kullanırken başvuru yapıldığı darp edip, hakaret ettiğine dair delil elde edilemediğinden*” ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Bu kapsamda İzmir Valiliği tarafından Emniyet Genel Müdürlüğüne yazılan yazı ile tahkikat yapılması için Polis Başmüfettişi görevlendirilmesi istenmiştir.

25. Sanık M.D. mahkemede yaptığı savunmasında, “*A.Y. adlı şahıs hakkında işlem yaparken başvuru yapıldığı darp edip, hakaret ettiğine dair delil elde edilemediğinden*” ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Bu kapsamda İzmir Valiliği tarafından Emniyet Genel Müdürlüğüne yazılan yazı ile tahkikat yapılması için Polis Başmüfettişi görevlendirilmesi istenmiştir.

26. Diğer müşteki A.Y. mahkemede verdiği ifadesinde, “*Başvurucunun evinin tamirat ve dekorasyon işlerini yaptığını, olay günü dışarıda malzemelerin gelmesini beklediği sırada polis memurlarının kendisine kimlik sorduklarını, kimliğini polislere verdiğini, kimlik*”

sorgulaması devam ederken başvuruçunun yanlarına gelerek “ bu şahıs benim evimin işlerini yapıyor, bir sorun mu var” diye sorduğunu, bunun üzerine polislerin ‘sen kimsin, kim oluyorsun’ diyerek başvuruçuya da kimlik sorduklarını, başvuruçuyu kimlik yerine doktor kaşesini gösterince kimliğini çıkarmasını istediklerini, başvuruçuya “Adı Deniz’miş, ayrıca Diyarbakırlı” dediklerini, bu sırada kendisine vurduklarını, başvuruçuyu tepki gösterince ona da vurduklarını, daha sonra kendilerini ekip otosuna bindirerek boş bir arsaya götürdüklerini, önce başvuruçuyu indirip dövdüklerini, sonra da kendisini indirip dövdüklerini, karakola götürüp çırılçıplak soyduktan sonra tekrar dövdüklerini, sinkaflı şekilde sövdüklerini, fotoğraflarını çekip bunu arkadaşlarımıza göstereceğiz dediklerini” belirtmiştir.

iv. Kovuşturma Aşaması Sonucunda Verilen Karar

27. İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesince polis memurları hakkında yapılan yargılama sonucunda verilen 4/7/2013 tarih ve E.2008/1675, K. 2013/712 sayılı kararda, “*Sanık polis memurlarının olay tarihinde her iki müştekidenden kaynaklanan haksız bir kışkırtma, hakaret ve görevliye etkin direnme gibi eylemler söz konusu olmaksızın, kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle gerek yakalama esnasında ve gerekse Bornova Polis Merkezine teslim aşamasında kanunun tanıdığı zor kullanma yetkisini keyfi biçimde aşarak her iki müştekiyi doktor raporunda belirtildiği şekilde darp edip yaraladıkları, müştekiler beyanı, doktor raporları, idari tahkikat sonucu tanzim olunan müfettiş raporu ve tüm dosya kapsamı ile anlaşıldığından, eylemin zor kullanma yetki sınırları içerisinde gerçekleştiğine dair dosya kapsamı ile bağdaşmayan savunmaya itibar edilmeyerek sabit görülen eylemlerinden dolayı hüküm fıkrasında belirtildiği şekilde cezalandırılmalarına karar vermek gerekmiştir, denilerek polis memurlarının 5237 sayılı Kanun’un 256/1, 86/3-d maddeleri gereğince 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına, sanıklara verilen cezanın nevi ve miktarı, sabıkasız olmaları, sanıkların kişilik özellikleri, ileride tekrar suç işlemekten çekinmesine sebep olacağı, olay nedeniyle müştekinin dosyaya yansıyan ve talep edilen maddi bir zararının bulunmaması ve sanıkların hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini talep etmeleri nazara alınarak” gerekçesiyle sanıklar hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.*

28. Başvuruçuyu hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı etkili bir başvuru yolu olmadığı düşüncesiyle itirazda bulunmamış, 5/8/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

29. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” kenar başlıklı 256. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.”

30. Aynı Kanun’un “Kasten Yaralama” kenar başlıklı 86. maddesinin ilgili fıkra ve bendi şöyledir:

“(2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,
İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

31. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (5), (6), (8), (10), (11) ve (12) numaralı fıkraları.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruçunun 5/8/2013 tarih ve 2013/6359 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruçuların İddiaları

33. Başvuruçucu, doktor olduğunu, evinin boya işini yapan A.Y.'nin yolda polislerle tartıştığını görünce olayı sorduğunu, polislerin hakaret ederek tekme ve yumruk ile vurmak suretiyle kendisini yaraladıklarını, Diyarbakırlı olmadığı halde doğulu olması nedeniyle 'Diyarbakırlı mısın?' diyerek küçümsediklerini, ıssız bir arsaya götürüp vurmaya devam ettiklerini, akabinde keyfi olarak nezarethaneye götürdüklerini, çıplak soyduklarını, işkence gördüğünü, polisler hakkında kasten yaralama suçundan kamu davası açıldığını, mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, polisler aleyhine yürütülen ceza yargılamasının makul sürede bitirilmediğini belirterek Anayasa'nın 10., 17., 19., 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, 250.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Adalet Bakanlığı kabul edilebilirlik yönünden bir değerlendirmede bulunmamıştır.

35. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuruçucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvuruçunun iddiaları Anayasa'nın 17/3., 19. ve 36. maddeleri ile ilişkili görülerek işkence yasağı, özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Özgürlük ve Güvenlik Hakkının İhlal Edildiği İddiası

36. Başvuruçucu, hiçbir suç şüphesi yokken keyfi olarak gözaltına alınmış ve nezarete atılmış olduğunu iddia ederek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.”

38. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme

karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

39. Ne var ki başvurunun kabul edilebilmesi için ihlal iddiasına dayanak teşkil eden nihai işlem veya kararların 23/9/2012 tarihinden evvel kesinleşmemiş olmaları da gerekmektedir. Nihai işlem veya kararların anılan tarihten önce kesinleştikleri tespit edildiği takdirde ilgili şikâyetler bakımından başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 32).

40. Somut olayda başvuru 15/5/2008 tarihinde saat 17.20 civarında yakalanarak hakkında adli işlem başlatılmış, yaklaşık olarak 8 saat tutulduktan sonra 16/5/2008 tarihinde saat 01.00'de ifadesi alındıktan sonra serbest bırakılmıştır

41. Başvurucu, 16/5/2008 tarihinde sona eren yaklaşık 8 saat süren bu tutulma işlemine karşı herhangi bir hukuk yoluna başvurmamıştır. Bu nedenle hakkında verilen gözüaltına dair kararı en son karar; gözüaltının sona erdiği 16/5/2008 tarihini de en son kararın tarihi olarak kabul etmek gerekir. Bu tarih ise Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden öncedir.

42. Açıklanan nedenlerle, olayda iç hukuk yolunu tüketen nihai kararın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce verildiği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “*zaman bakımından yetkisizlik*” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

43. Başvurucu, kendisine işkencede bulduklarını iddia ettiği kolluk görevlileri aleyhine yürütülen ceza yargılamasının makul sürede bitirilmediğini ve disiplin soruşturmasının ihtilafli kurumun memurlarınca yapıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

44. Bakanlık görüşünde, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet değerlendirilirken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) bu konuda benimsediği ilkelere değinilmiş, AİHM'nin, Sözleşme'nin 3. maddesinin usuli gereği olarak sorumlular aleyhine yürütülen soruşturmanın uzunluğundan bahisle yine Sözleşme'nin 6/1. maddesinin ihlal edildiği yönündeki şikâyetleri, 3. madde kapsamında incelediği ve 6/1. maddeye dayalı şikâyetleri ayrıca ele almadığı ifade edilmiştir.

45. Başvurucu, Bakanlığın bu konudaki görüşüne karşı herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

46. Başvurucu, adil yargılanma hakkına dayanarak, kolluk görevlileri aleyhine yürütülen davanın makul süreyi aştığını ve disiplin soruşturmasının aynı kurum çalışanlarınca yürütüldüğünü ileri sürmüştü de, işkence yasağına ilişkin olarak devletin etkili soruşturma yapma sorumluluğu kapsamında bu hususun da ele alınması gerektiğinden, anılan şikâyet ile ilgili adil yargılanma hakkı açısından ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

c. İşkence Yasağının İhlal Edildiği İddiası

47. Başvurunun incelenmesi neticesinde, işkence yasağına ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

48. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

49. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz."

50. Başvurucu, doktor olarak görev yaptığını, kimlik gösterme meselesi nedeniyle polislerle tartıştığını, kimlik belgesi yerine üzerinde bulunan doktor kaşesini gösterince polis memurlarının hakaret ederek, yumruk ile vurmak suretiyle kendisini yaraladıklarını, Diyarbakırlı olmadığı halde doğulu olması nedeniyle *"Diyarbakırlı mısın?"* diyerek küçümsediklerini, ıssız bir arsaya götürüp tekmelerle vurmaya devam ettiklerini, akabinde nezarethaneye götürdüklerini, çırılçıplak soyduklarını, işkence gördüğünü iddia etmiştir.

51. Başvurucu, işkence ve kötü muameleye maruz kalmasından dolayı yaptığı şikâyet üzerine, kendisine kötü muamelede bulunan kolluk görevlileri hakkında işkence suçu yerine kasten yaralama suçundan kamu davası açıldığını, açılan kamu davasının makul sürede tamamlanmadığını, mahkemece sanıklar hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, bu nedenlerle yargılamanın etkili yürütülmediğini belirtmiştir.

52. Bakanlık görüşünde, işkence yasağının esas bakımından ihlal edildiği yönündeki şikâyetler değerlendirilirken, başvuranın polisler tarafından kötü muameleye maruz bırakıldığı şikâyeti üzerine, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yapıldığı, ilgili polis memurları hakkında sulh ceza mahkemesine zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçlamasıyla kamu davası açıldığı, başvurusunun kişi dokunulmazlığı hakkının ihlal edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme ve takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu vurgulanmıştır.

53. Bakanlık, işkence yasağının usul bakımından ihlal edildiği yönündeki şikâyetlere ilişkin olarak da, başvurusunun maruz kaldığı eylemi soruşturma makamlarına taşıdığını ve yargılama faaliyetlerine aktif olarak katıldığını, sulh ceza mahkemesinin gözaltı sürecindeki işkence iddialarına ilişkin herhangi bir karar vermediğini, hükmünü zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama üzerine kurduğunu, AİHM içtihatları ve belirtilen hususlar ışığında başvurusunun kişi dokunulmazlığı hakkının usul bakımından ihlal edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme ve takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğunu ifade etmiştir.

54. Başvurucu, başvurusunun esası hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı, başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrarlayarak, Bakanlığın lehe olan beyanlarına aynen katıldıklarını, aleyhe olabilecek beyanları reddettiğini beyan etmiştir.

55. Başvurucu, usule ilişkin Bakanlık görüşüne karşı, etkin bir soruşturma ve kovuşturma yapılmadığı gibi, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi nedeniyle ilgili kamu görevlilerinin cezasız kaldıklarını ifade etmiştir.

56. İşkence yasağına ilişkin şikâyetlerin incelenmesinin, devletin negatif ve pozitif sorumluluğuna bağlı olarak maddi ve usuli boyutları bakımından ayrı ayrı ele alınması gerekir. Bu nedenle başvurucunun somut olaydaki şikâyetleri, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında, devletin maddi ve usuli yükümlülükleri açısından ayrı şekilde değerlendirilecektir.

a. Anayasa'nın 17. Maddesinin Maddi Boyutunun İhlal Edildiği İddiası

57. Somut olayda cezai kovuşturmanın yapıldığı ve sanıkların kasten yaralama suçundan haklarında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı gözetilerek öncelikle bu durumun başvurucu açısından yeterli ve etkili bir telafi imkânı sunup sunmadığı, diğer bir ifade ile yargılama sonucunun mağdurluk sıfatını ortadan kaldırıp kaldırmadığının incelenmesi gerekir. Her ne kadar şahsi cezai mesuliyete ilişkin konulara değinmek ya da kişilerin suçlu olup olmadıklarına yönelik karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevinde bulunmuyor ise de, kamu görevlilerinin işledikleri kötü muamele suçları için yapılan uygulamalara ilişkin olarak, suçun ağırlık derecesi ile verilen ceza arasında açık bir orantısızlık olduğu durumlarda, Anayasa Mahkemesinin anayasal denetim yapma görevi bulunmaktadır.

58. AİHM kararlarında da ifade edildiği gibi, tüm adli kovuşturmaların, mahkûmiyet veya belirli bir hüküm alma ile sonuçlanmasına yönelik kesin bir zorunluluk bulunmamakla birlikte, mahkemeler hiçbir koşul altında yaşamı tehdit eden suçlar ile fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırıların cezasız kalmasına, af ya da zamanaşımına uğramasına izin vermemelidirler. Adli makamların, yetki alanları kapsamındaki kişilerin yaşamları ile fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini korumak üzere konan kanunların koruyucuları olarak, sorumlu olanlara yaptırım uygulamakta kararlı olmaları ve suçun ağırlık derecesi ile verilen ceza arasında açık bir orantısızlığa izin vermemeleri gerekir. Aksi halde devletin, kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini kanunlar aracılığıyla koruma hususundaki pozitif yükümlülüğü yerine getirilmemiş olacaktır (bkz. *Ali ve Ayşe Duran/Türkiye*, B. No: 42942/02, 8/4/2008; *Okkalı/Türkiye*, B. No: 52067/99, 17/10/2006).

i. Genel İlkeler

59. Başvuru konusu olay, devlet gözetimi altında bulunan başvurucunun maruz kaldığı sözlü ve fiili saldırı nedeniyle maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edilmesi iddiası ile ilgilidir.

60. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye "işkence" ve "eziyet" yapılamayacağı, kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

61. Devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini, yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81).

62. Anayasa'nın 17. maddesi ayrıca Devlete, söz konusu kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye, bu muameleler üçüncü kişiler tarafından yapılmış olsa bile, maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevini yüklemektedir. Dolayısıyla yetkililerin bildikleri ya da bilmeleri gerektiği bir kötü muamele tehlikesinin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirleri almamaları durumunda Devletin 17. maddenin üçüncü fıkrası anlamında sorumluluğu ortaya çıkabilir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 82).

63. Öte yandan bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekmektedir. Bu asgari eşik göreceli olup, her olayda asgari eşğin aşılip aşılmadığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 23). Değerlendirmeye alınacak bu unsurlara muamelenin amacı ve kastı ile ardındaki saik de eklenebilir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Aksoy/Türkiye*, B. No: 21987/93, 18/12/1996, § 64; *Eğmez/Kıbrıs*, B. No: 30873/96, 21/12/2000, § 78; *Krastanov/Bulgaristan*, B. No: 50222/99, 30/9/2004, § 53). Ayrıca kötü muamelenin, heyecanın ve duyguların yükseldiği bağlamda meydana gelip gelmediğinin tespiti de (bkz. yukarıda geçen Eğmez, § 53; *Selmouni/Fransa* [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 104) dikkate alınması gereken diğer faktörlerdir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 83).

64. Anayasa ve AİHS tarafından kötü muamele, kişi üzerindeki etkisi gözetilerek derecelendirilmiş ve farklı kavramlarla ifade edilmiştir. Dolayısıyla, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında geçen ifadeler arasında bir yoğunluk farkının bulunduğu görülmektedir. Bir muamelenin "işkence" olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğini belirleyebilmek için, anılan fıkra da geçen "eziyet" ve "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele kavramları ile işkence arasındaki ayrıma bakmak gerekmektedir. Bu ayrımın Anayasa tarafından, özellikle çok ağır ve zalimane acılara neden olan kasti insanlık dışı muamelelerdeki özel duruma işaret etmek ve bir derecelendirme yapmak amacıyla getirildiği ve anılan ifadelerin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenleme altına alınmış olan "işkence", "eziyet" ve "hakaret" suçlarının unsurlarından daha geniş ve farklı bir anlam taşıdığı anlaşılmaktadır (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 84).

65. Buna göre anayasal düzenleme bağlamında kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en fazla zarar veren muamelelerin "işkence" olarak belirlenmesi mümkündür (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22). Muamelelerin ağırlığının yanı sıra, İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 1. maddesinde "işkence" teriminin özellikle bilgi almak, cezalandırmak veya yıldırım amacıyla ya da ayırımı bir nedenle kasten ağır acı veya ıstırap vermeyi kapsadığı belirtilerek, "kasıt" unsuruna da yer verilmiştir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 85).

66. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10/12/1984 tarihinde kabul edilen ve 26/6/1987 tarihinde yürürlüğe giren Türkiye'nin de 10/8/1988 tarihinde taraf olduğu İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Sözleşme bakımından 'işkence', bir kimseye, kendisinden bir ikrar veya üçüncü kişiyle ilgili bilgi elde etmek, kendisinin veya üçüncü kişinin işlediği veya işlediğinden şüphelenilen bir fiil nedeniyle cezalandırmak, kendisine veya üçüncü kişiye gözdağı vermek veya zorlamak amacıyla veya ayırıcılığa dayanan her hangi bir gerekçeyle, bir kamu görevlisi veya resmi sıfatla hareket eden bir kişi tarafından veya bu kişilerin teşviki veya rızası"

veya muvafakatiyle üçüncü kişi tarafından, kasten işlenen ve işlendiği kimseye fiziksel veya ruhsal olarak ağır acı veya ıstırap veren her hangi bir fiildir. Kanuni yaptırımlardan kaynaklanan veya yaptırımın doğasında bulunan veya bu yaptırımlarla rastlaşan acı veya ıstırap, işkence sayılmaz.”

67. Yine anılan Sözleşme'nin 15. maddesi “*Her bir Taraf Devlet, işkence sonucu alındığı ortaya çıkan bir ifadenin, işkence yapmaktan sanık bir kimsenin aleyhine bu beyanın alındığına dair bir delil olarak kullanılması hariç, hiç bir yargılamada delil olarak ileri sürülememesini sağlar.*” hükmüne; 16. maddesi de “*1. Her bir Taraf Devlet kendi egemenliği altındaki bir ülkede, birinci maddede tanımlanan işkenceye varmayan diğer zalimane, insanlıkdışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza fiillerinin bir kamu görevlisi ve resmi sıfatla hareket eden bir diğer kimse tarafından veya bu kimsenin teşviki veya rızası veya muvafakati ile işlenmesini önlemeyi taahhüt eder. Sözleşmenin özellikle 10, 11, 12 ve 13. maddelerinde yer alan yükümlülükler, işkence sözcüğü yerine diğer zalimane, insanlıkdışı veya aşağılayıcı bir muamele veya ceza terimleri koyularak uygulanır.*” hükmüne yer vermiştir.

68. “*İşkence*” seviyesine varmayan fakat yine de önceden tasarlanmış, uzun bir dönem içinde saatlerce uygulanmış ve fiziki yaralanmaya veya yoğun maddi veya manevi ızdıraba sebep olan insanlık dışı muameleler “*eziyet*” olarak tanımlanabilir (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22). Bu hallerde meydana gelen acı, meşru bir muamele ya da cezada kaçınılmaz bir unsur olarak bulunan acının ötesine geçmelidir. İşkenceden farklı olarak “*eziyet*”te, ızdırıp verme kastının belli bir amaç doğrultusunda yapılması aranmaz (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İrlanda/Birleşik Krallık, B. No: 5310/71, 18/1/1978, § 167; yukarıda geçen Eğmez/Kıbrıs, § 78). AİHM, fiziksel saldırı, darp, psikolojik sorgu teknikleri, kötü şartlarda tutma, kişiyi kötü muamele göreceği bir yere sınır dışı ya da iade etme, devletin gözetimi altında kişinin kaybolması, kişinin evinin yok edilmesi, ölüm cezasının infazının uzunca bir süre beklenilmesinin doğurduğu korku ve sıkıntı, çocuk istismarı gibi muameleleri “*insanlık dışı muameleler*” olarak nitelendirmiştir (bkz. yukarıda geçen İrlanda/Birleşik Krallık; *Ilaşcu ve diğerleri/Moldova ve Rusya*, [BD], B. No: 48787/99, 8/7/2004, §§ 432-438; *Soering/Birleşik Krallık*, B. No: 14038/88, 7/7/1989, § 91; *Jabari/Türkiye*, B. No: 40035/98, 11/7/2000, §§ 41-42; *Giusto/İtalya*, B. No: 38972/06, 15/5/2007). Bu nitelikteki muameleler Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında “*eziyet*” olarak nitelendirilebilir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 88).

69. Mağdurları küçük düşürebilecek ve utandırabilecek şekilde kendilerinde korku, küçültülme, elem ve aşağılanma duygusu uyandıran veya mağduru kendi iradesine ve vicdanına aykırı bir şekilde hareket etmeye sürükleyen aşağılayıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise “*insan haysiyetiyle bağdaşmayan*” muamele veya ceza olarak tanımlanması mümkündür (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22). Burada “*eziyet*”ten farklı olarak, kişi üzerinde uygulanan muamele, fiziksel ya da ruhsal acıdan öte küçük düşürücü veya alçaltıcı bir etki oluşturmaktadır (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 89).

70. Bir muamelenin bu kavramlardan hangisini oluşturduğunu belirleyebilmek için her somut olay kendi özel koşulları içinde değerlendirilmelidir. Muamelenin kamuya açık olarak yapılması onun aşağılayıcı ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan nitelikte olup olmamasında rol oynasa da, bazı durumlarda kişinin kendi gözünde küçük düşmesi de bu seviyedeki bir kötü muamele için yeterli olabilmektedir (benzer AİHM kararı için bkz. *Pretty/Birleşik Krallık*, B. No: 2346/02, 29/4/2002, § 52). Ayrıca muamelenin küçük düşürme ya da alçaltma kastı ile yapılıp yapılmadığı dikkate alınsa da böyle bir amacın belirlenememesi, kötü muamele ihlali olmadığı anlamına gelmeyecektir (benzer AİHM kararı için bkz. *V/Birleşik Krallık*, [BD], B. No: 24888/94, 16/12/1999, § 71). Bir muamele hem insanlık dışı/eziyet hem de

aşağılayıcı/insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele niteliğinde olabilir (benzer AİHM kararı için bkz. yukarıda geçen *İrlanda/Birleşik Krallık*). Her türlü işkence, aynı zamanda insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele oluştururken, insan haysiyetiyle bağdaşmayan her aşağılayıcı muamele insanlık dışı/eziyet niteliğinde olmayabilir. Tutulma koşulları, tutulanlara yapılan uygulamalar, ayrımcı davranışlar, devlet görevlileri tarafından sarf edilen hakaretamiz ifadeler, engelli kimselerin karşılaştığı kimi olumsuz durumlar, kişiye normal olmayan bazı şeyleri yedirme içirme gibi aşağılayıcı muameleler “*insan haysiyetiyle bağdaşmayan*” muamele olarak ortaya çıkabilir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 90).

71. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanmış bir eylem tehdidinde bulunmak da, yeterince yakın ve gerçek olması koşuluyla, bu maddenin ihlali sonucunu doğurma riskini taşıyabilir. Dolayısıyla bir kimseyi işkence ile tehdit etmek, en azından “*insan haysiyetiyle bağdaşmayan*” muamele oluşturabilir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 91).

72. Özgürlüğünden mahrum bırakılan bir kişiye yönelik, kendi eylem ve tavırları mutlaka kuvvet kullanılmasını gerektirmedikçe, zora başvurulması, insan onurunun zedelenmesi ve ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin 3. fıkrasında öngörülen yasağın ihlal edilmesi sonucunu doğurabilir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 92).

73. AİHM'nin birçok kararında da ifade edildiği gibi işkence yasağı, demokratik toplumun temel değerleri ile ilgili bir düzenlemedir. AİHS'nin normatif maddelerinin çoğunluğunun aksine 3. madde istisna öngörmemekte ve 15. maddenin 2. fıkrasına göre ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlike durumunda bile askıya alınamamaktadır (bkz. *Selmouni/Fransa* [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; *Labita/İtalya* [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119). AİHM, terörizm ve örgütlü suçlarla mücadele gibi en zor koşullarda bile Sözleşme'nin işkence ve insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezaları, mağdurun davranışı ne olursa olsun, kesin ifadelerle yasakladığını teyit etmiştir (bkz. yukarıda geçen *Labita/İtalya*, § 119; *Chahal/Birleşik Krallık*, B. No: 22414/93, 15/11/1996, § 79) (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 93).

74. AİHM kararlarında, bir kişinin sağlıklı haldeyken gözaltına alındığı ancak salıverildiği zaman vücudunda yaralanma tespit edildiği durumlarda, söz konusu yaralanmanın nasıl olduğu hususunda makul bir açıklama getirme ve mağdurun bu yöndeki iddialarını şüphede bırakacak kanıtları sunma yükümlülüğünün Devlete ait olduğu, özellikle ilgili iddiaların doktor raporları ile doğrulandığı hallerde Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında açık sorunların ortaya çıkacağı ifade edilmiştir (bkz. yukarıda geçen *Selmouni/Fransa*, § 87; *Ferhat/Türkiye*, B. No: 12673/05, 25/9/2012, § 33).

75. Kötü muamele konusundaki iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Klaas/Almanya*, B. No: 15473/89, 22/9/1993, § 30). İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için, her türlü şüpheden uzak, makul kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelere de oluşabilir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *İrlanda/Birleşik Krallık*, B. No: 5310/71, 18/1/1978, § 161; yukarıda geçen *Labita/İtalya*, § 121). Bu bağlamda kanıtlar toplanırken tarafların takındıkları tutumlar dikkate alınmalıdır (bkz. *Tanlı/Türkiye*, B. No: 26129/95, 10/4/2001, § 109). Ancak bu uygun koşulların tespiti halinde bir kötü muamelenin varlığından bahsedilebilir (B. No: 2013/394, 6/3/2014, § 28).

76. Bireysel başvurulara ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde Anayasa Mahkemesinin sahip olduğu rol ikincil nitelikte olup, bazı durumların ortaya koyduğu şartlar nedeniyle ilk derece mahkemesi rolünü üstlenmesinin kaçınılmaz olduğu hallerde çok dikkatli davranması

gerekmektedir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *McKerr/Birleşik Krallık*, B. No: 28883/95, 4/4/2000). Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında yapılan şikâyetlerin incelenmesinde böyle bir durumla karşılaşma riski bulunmaktadır. Anılan maddede güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağı ihlali ile ilgili iddialarda bulunulduğu zaman, Anayasa Mahkemesi, bu konu hakkında tam bir inceleme yapmalıdır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Ribitsch/Avusturya*, B. No: 18896/91, 4/12/1995, § 32). Ancak görülmekte olan bir davadaki delilleri değerlendirmek kural olarak derece mahkemelerinin işi olduğundan, Anayasa Mahkemesinin görevi, bu mahkemelerin maddi olaylara ilişkin değerlendirmelerinin yerine kendi değerlendirmesini koymak değildir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Klaas/Almanya*, B. No: 15473/89, 22/9/1993, § 29; *Jasar/Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti*, B. No: 69908/01, 15/2/2007, § 49). Kötü muamele iddiaları ile ilgili olarak derece mahkemelerinde dava görüldüğü zaman, ceza hukuku sorumluluğunun, Anayasa ve uluslararası hukuk sorumluluğundan ayrı tutulması gerekir. Anayasa Mahkemesinin yetkisi, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bulunanlarla sınırlıdır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin cezai sorumluluk bağlamında suça ya da masumiyete ilişkin bir bulguya ulaşma görevi bulunmamaktadır (benzer AİHM kararı için bkz. yukarıda geçen *Tanlı/Türkiye*, §§ 110 – 111). Diğer taraftan derece mahkemelerinin bulgularının Anayasa Mahkemesini bağlamamasına rağmen, normal şartlar altında bu mahkemelerin maddi olaylara ilişkin yaptığı tespitlerden ayrılmak için de kuvvetli nedenlerin var olması gerekir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 96).

ii. Genel İlkelerin Olaya Uygulanması

77. Başvurucu, memura mukavemet suçu şüphesi ile polis görevlileri tarafından 15/5/2008 tarihinde saat 17.20 civarında yakalanarak adli işlem yapılmak üzere polis merkezine götürülmüştür. Aynı gün saat 21.30'da yapılan muayenesinde “sağ ön parietal bölgede hiperemi, sol occipital bölgede hiperemi, sol kaş üzerinde 5 cm'lik hiperemi, sağ frontal bölgede hiperemi, sağ kaş üzerinde yaklaşık 1 cm'lik ekimotik alan, sağ göz altında ve sol kulak altında ekimotik alanlar, sağ trokoidal hassasiyet ve hiperemi, sol uyluk ve sol kruriste yumuşak doku travması ile uyumlu bulgular tespit edildiği, hastanın hayati tehlikesinin bulunmadığı ve basit tıbbi müdahale ile iyileşebilecek lezyonlara sahip olduğu” belirlenmiştir. Başvurucunun polis merkezinde şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesinde “...Kimlik gösterme meselesi nedeniyle tartıştığı polis memurlarından birinin kendisine 6-7 kez tokatla vurduğunu ve kendisini de ekip otosuna bindirdiklerini, ekip otosunun içinde sinkaflı küfürler edildiğini, araçla 100-150 metre ileride bulunan boş araziye götürülerek burada araçtan indirilerek kafasına ve karnına tekmelerle vurduklarını, yaklaşık 10-15 dakika burada kötü muameleyle maruz kaldığını, daha sonra tekrar ekip otosuna bindirildiğini, araçta da sinkaflı küfürler edildiğini, “...demek Diyarbakırlısın, adında Deniz. Sen üniversitede az dayak yedin herhalde, doktor oldun da bir şey mi oldun” denilerek polis memurlarınca aşağılandığını, ekip otosuyla karakola getirildikten sonra nezarethaneye konulduğunu, burada da elbiseleri çıkartıldıktan sonra birkaç kez darp edildiğini” belirtmesi üzerine, Cumhuriyet Savcılığınca bu iddiaların araştırılması için soruşturma başlatılmış, başvurunun gözetiminde bulunduğu zaman diliminde vücudunun çeşitli yerlerinde meydana gelen darp izlerinin polis memurları tarafından meydana getirildiği kanaatine varılarak polis memurları hakkında “zor kullanma sınırlarını aşarak kasten yaralama” suçundan kamu davası açılmıştır. Başvurucunun sövme ve aşağılanma suretiyle kendisine hakaret edildiği iddiasıyla ilgili olarak ise ek kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verilmiştir (§ 19, 20). Ayrıca polis görevlileri savunmalarında, başvurunun sağlıklı şekilde girdiği gözetimdeki yaralanmalarının nasıl meydana geldiğine ilişkin ikna edici bir açıklamada bulunmamışlardır.

78. Diğer taraftan, başvuruçunun gözaltına alınmasına neden olan “görevi yapturmamak için direnme” iddiasıyla ilgili olarak hakkında açılan davada İzmir 4. Asliye Ceza Mahkemesi, başvuruçunun üzerine atılı suçu işlediğine dair yeterli delil elde edilemediğinden beraatine karar vermiş, bu karar temyiz aşamasında onanarak kesinleşmiştir. Bunun yanında, İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesince “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama” suçundan üç polis memuru hakkında yapılan yargılama sonucunda polis memurlarının suçları sabit görülmüş, ancak haklarında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

79. Başvuruçucu, polislerce yakalandıktan sonra kendisine bir polis memuru tarafından 5-6 kez tokat atıldığını, polis otosunun içinde sinkaflı küfürler edildiğini, boş araziye götürülerek burada araçtan indirilerek kafasına ve karnına tekmelerle vurulduğunu, yaklaşık 10-15 dakika burada kötü muameleye maruz kaldığını, daha sonra tekrar ekip otosuna bindirildiğini, araçta da sinkaflı küfürler edildiğini, “...demek Diyarbakırlısın, adında Deniz. Sen üniversitede az dayak yedin herhalde, doktor oldun da bir şey mi oldun” denilerek aşağılandığını, ekip otosuyla karakola getirildikten sonra nezarethaneye konulduğunu, polis merkezi nezarethanesinde çırılçıplak soyulduğunu, ellerini başının üstüne koydurarak etrafında döndürüldüğünü, “kaşe göstermek nasılmış doktor” diyerek tokat atıldığını emniyet, savcılık ve mahkeme aşaması ile bireysel başvuruda ileri sürmüştür. Gözaltında olduğu için, dış dünyayla ilişkisi kesilen veya kendisine destek olabilecek ve gerekli kanıtları oluşturabilecek doktor, avukat, aile yakını veya arkadaşlarla görüşmesi her an olanaklı olmayan başvuruçunun gözaltı sırasında maruz kaldığı kimi kötü muamele davranışları yönünden yaptığı şikâyeti desteklemesinin, kanıt toplamasının güçlüğü nedeniyle zor olacağı açıktır. Başvuruçunun bu kapsamdaki iddialarına ilişkin olarak, ancak dosyadaki tüm verilerin birlikte incelenmesi halinde bir sonuca ulaşılması mümkündür.

80. Buna göre başvuruçunun aşamalarda birbiriyle uyuşan sözleri, olayın diğer müştekisi olan A.Y.’nin beyanları, Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesinin olay günü verilen 15/5/2008 tarihli ve başvuruçucu taburcu olurken verilen 20/5/2008 tarihli doktor raporları, İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesinin gerekçeli kararı (§ 27) ve polis başmüfettişince hazırlanan 9/6/2008 tarihli soruşturma raporu (§22) başvuruçunun bu iddialarının doğruluğuna karine oluşturmuştur. Sağlıklı bir şekilde gözaltına alınan başvuruçunun, gözaltından çıkarıldıktan sonra yaralanmış olduğunun tutarlı ifadeleri ve doktor raporları ile saptanmış olması karşısında, artık bunun kolluk görevlilerinin eylemleri sonucu olmadığına ilişkin ispat yükümlülüğü idareye aittir. Ancak, idarenin ispat yükümlülüğünü yerine getirmediği görülmüştür.

81. Başvuruçucu hakkında sağlık raporlarında belirtilen yaraların tümü ve başvuruçunun gözaltı sırasında maruz kaldığı kötü muameleye ilişkin beyanları, fiziksel acıların bulunduğunu ortaya koymuştur. Olayın başında başvuruçunun kimlik yerine doktor kaşesini göstererek doktor olduğunu söylemesi üzerine, polis memurlarının bunu kendilerine yapılmış bir saygısızlık olarak algılayıp başvuruçunun iddiasına göre o andan itibaren doktor olmasına vurgu yaparak onu aşağılamaya çalışmaları ve iddiaya göre başvuruçuyu nezarethanede çırılçıplak soyarak kendi etrafında döndürmeleri de birlikte değerlendirildiğinde bu muamelelerin eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele niteliğinde olduğunu söylemek için yeterli ve ciddi kanıt unsuru bulunmaktadır.

82. Her ne olursa olsun, özgürlüğü kısıtlanan bir kişi nezdinde, bu kişinin tutumu tam olarak gerekli kılmadıkça, fiziksel güç kullanılması insan onurunu kırar ve kural olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Özellikle gözaltında yaşanan olaylar esnasında başvuruçunun toplum tarafından saygı gören bir meslek mensubu olması,

başvurucunun yaşadığı olayın yerel ve ulusal basında geniş yer alması (dosya içerisinde bulunan ilgili habere dair gazete fotokopileri) göz önüne alındığında, bu başvurucunun gözaltı sırasında uğradığı şiddetin yoğunluğu nedeniyle gelecekte de sürekli bir acı ve endişe içinde yaşama riski altında kalabileceği inkâr edilemez.

83. Yukarıda ifade edilen ve insan onuru ile bağdaşmayan, bedensel veya ruhsal yönden acı çektiren aşağılanmaya yol açan nitelikteki muamelelerin; İzmir 4. Asliye Ceza Mahkemesinin görevli memura direnme suçundan başvurucunun beraatına karar vermesi ve İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesinin gerekçeli kararında “*polislerin zor kullanma şartları oluşmadığı halde vurdukları*” ifadesine yer vermesi birlikte değerlendirilip, devlet görevlilerince kendilerine karşı bir direnme olmadan keyfi ve bilinçli olarak yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda ve ayrıca bu muamelelerin, başvurucunun vücut bütünlüğünde oluşturduğu etkileri de dikkate alındığında, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak nitelendirilmesi mümkün görülmüştür.

84. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun maruz kaldığı bu eylemlerden dolayı Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının, maddi boyutu bakımından ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

b. Anayasa'nın 17. Maddesinin Usul Boyutunun İhlal Edildiği İddiası

i. Genel ilkeler

85. Başvurucu, kötü muameleyle maruz kalmasından dolayı kolluk görevlileri hakkında yaptıkları şikâyet üzerine açılan davanın makul sürede tamamlanmadığını, sanıklar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, böylece yargılamanın etkili yapılmadığını ileri sürmüştür.

86. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında, devletin, pozitif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan tüm bireylerin maddi ve manevi varlığını koruma hakkını gerek kamusal makamların ve diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 51).

87. Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu bu pozitif yükümlülüğün bir de usuli boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (benzer yöndeki AIHM kararları için bkz. *Anguelova/Bulgaristan*, B. No: 38361/97, 13/6/2002, § 137; *Jasinskis/Letonya*, B. No: 45744/08, 21/12/2010, § 72).

88. Buna göre bireyin, bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleyle tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesi, “*Devletin temel amaç ve görevleri*” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Şayet bu

olanaklı olmazsa, bu madde, sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hale gelecek ve bazı hallerde devlet görevlilerinin fiili dokunulmazlıktan yararlanarak, kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Corsacov/Moldova*, B. No: 18944/02, 4/4/2006, § 68).

89. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül ya da yaralamalı saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylar nedeniyle yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, bu hak ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 55).

90. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan, burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin, başvuruçulara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Perez/Fransa*, 47287/99, 22/7/2008, § 70) ya da tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi (bkz. yukarıda geçen *Tanlı/Türkiye*, § 111) yüklediği anlamına gelmemektedir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 56).

91. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla, kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı ve soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (bkz. *Assenov ve diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 24760/94, 28/10/1998, § 103; *Batı ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 33097/96-57834/00, 3/6/2004, § 136). Bu kapsamda yetkililer diğer deliller yanında görgü tanıklarının ifadeleri ile kriminalistik bilirkişi incelemeleri dâhil söz konusu olayla ilgili kanıtları toplamak için alabilecekleri bütün makul tedbirleri almalıdırlar (bkz. *Tanrıkulu/Türkiye* [BD], B. No: 23763/94, 8/7/1999, § 104; *Gül/Türkiye*, B. No: 22676/93, 14/12/2000, § 89).

92. Bu tür olaylarla ilgili cezai soruşturmaların etkililiğini sağlayan hususlardan biri de teoride olduğu gibi pratikte de hesap verilebilirliği sağlamak için soruşturmanın veya sonuçlarının kamu denetimine açık olmasıdır. Buna ilaveten her olayda, mağdurların meşru menfaatlerini korumak için bu sürece etkili bir şekilde katılmaları sağlanmalıdır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Hugh Jordan/Birleşik Krallık*, 24746/94, 4/5/2001, § 109; *Oğur/Türkiye* [BD], B. No: 21594/93, 20/5/1999, § 92; *Khadjialiyev ve diğerleri/Rusya*, B. No: 3013/04, 6/11/2008, § 106; *Denis Vassiliev/Rusya*, B. No: 32704/04, 17/12/2009, § 157; *Dedovski ve diğerleri/Rusya*, B. No: 7178/03, 15/5/2008, § 92; *Ognyanova ve Choban/Bulgaristan*, B. No: 46317/99, 23/2/2006, § 107).

93. Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bazen tek başına soruşturma yapılmamış olması yahut da yeterli soruşturma yapılmamış olması da kötü muamele teşkil

edebilmektedir. Dolayısıyla, şartlar ne olursa olsun, yetkililer resmi şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmelidirler. Şikâyet yapılmadığında bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli kesin belirtiler olduğunda soruşturma açılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda soruşturmanın derhal başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. yukarıda geçen Batı ve diğerleri/Türkiye, §§ 133, 134).

94. Devlet memurları tarafından yapılan işkence ve kötü muamele hakkında yürütülen soruşturmanın etkili olması için, soruşturmadan sorumlu ve tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden bağımsız olması gerekir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. yukarıda geçen *Oğur/Türkiye*, §§ 91-92; *Mehmet Emin Yüksel/Türkiye*, B. No: 40154/98, 20/7/2004, § 37; *Güleç/Türkiye*, B. No: 21593/93, 27/7/1998, §§ 81-82). Soruşturmanın bağımsızlığı sadece hiyerarşik ya da kurumsal bağlantının olmamasını değil ama aynı zamanda somut bir bağımsızlığı da gerektirir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Ergi/Türkiye*, B. No: 23818/94, 28/7/1998, §§ 83-84). Dolayısıyla etkili bir soruşturmadan söz edebilmek için, öncelikle bağımsız yürütülebilir niteliğe sahip olması gerekir.

95. Soruşturmayı sağlayacak bir başvuru yolunun sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp, bu yolun uygulamada fiilen de etkili olması ve başvuru makamının ihlal iddiasının özünü ele alma yetkisine sahip bulunması gereklidir. Başvuru yolunun bir hak ihlali iddiasını önleyebilme, devam etmekteyse sonlandırabilme veya sona ermiş bir hak ihlali karara bağlayabilme ve bunun için uygun bir tazminat sunabilmesi halinde ancak etkililiğinden söz etmek mümkün olabilir. Yine, vuku bulmuş bir hak ihlali iddiası söz konusu olduğunda, tazminat ödenmesinin yanı sıra sorumluların ortaya çıkarılması bakımından da yeterli usulü güvencelerin sağlanması gerekir (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 26; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. yukarıda geçen *Aksoy/Türkiye*, § 95; *Ramirez Sanchez/Fransa*, B. No: 59450/2000, 4/7/2006, §§ 157-160).

96. Kötü muameleyle ilişkin şikâyetler hakkında yapılan soruşturma söz konusu olduğunda yetkililerin hızlı davranması önemlidir. Bununla birlikte belirli bir durumda bir soruşturmanın ilerlemesini engelleyen sebepler ya da zorlukların olabileceği de kabul edilmelidir. Ancak, kötü muameleyle yönelik soruşturmalarda, hukuk devletine bağlılığın sağlanması, hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi, herhangi bir hile ya da kanunsuz eyleme izin verilmemesi ve kamuoyunun güveninin sürdürülmesi için yetkililer tarafından soruşturmanın azami bir hız ve özenle yürütülmesi gerekir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Maiorano ve diğerleri/İtalya*, B. No: 28634/06, 15/12/2009, § 124; *McKerr/Birleşik Krallık*, B. No: 28883/95, 4/5/2001, §§111, 114; *Opuz/Türkiye*, B. No: 33401/02, 9/6/2009, § 150).

97. Mahkemelerin, özellikle işkence ve kötü muamele niteliğindeki bir olayın zamanaşımına uğramaması için ellerinden gelen tüm gayreti sarf etmeleri ve tüm araçlara başvurmaları gerekir. Kötü muamele iddialarına ilişkin bir ceza davası söz konusu olduğunda, yetkililer tarafından çabuklukla verilecek bir yanıt, eşitlik ilkesi içinde genel olarak kamunun güveninin korunması açısından temel bir unsur olarak sayılabilir ve kanundışı eylemlere karışanlara karşı gösterilecek her türlü hoşgöründen kaçınmaya olanak tanır (benzer AİHM kararları için bkz. *Hüseyin Esen/Türkiye*, B. No: 49048/99, 8/8/2006; *Özgür Kılıç/Türkiye*, B. No: 42591/98, 24/9/2002).

98. AİHM, bir Devlet görevlisinin işkence veya kötü muameleyle suçlandığı durumlarda “etkili başvuru”nun amaçları çerçevesinde, cezai işlemlerin ve hüküm verme

sürecinin zamanaşımına uğramamasının ve genel af veya affin mümkün kılınmamasının büyük önem taşıdığına işaret etmiştir (bkz. *Abdülşamet Yaman/Türkiye*, B. No: 32446/96, 2/11/2004, § 55).

99. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinde düzenlenmiştir. Sanık hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünün hukuki bir sonuç doğurmamasını ifade eden ve doğurduğu sonuçlar itibarıyla karma bir özelliğe sahip bulunan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, denetim süresi içinde kasten yeni bir suçun işlenmemesi ve yükümlülöklere uygun davranılması halinde, geri bırakılan hükmün ortadan kaldırılarak kamu davasının aynı Kanun'un 223. maddesi uyarınca düşürölmesi sonucunu doğurduğundan, bu özelliğiyle sanık ile devlet arasındaki cezai nitelikteki ilişkiyi sona erdiren düşme nedenlerinden birini oluşturmaktadır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 30). 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrası uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.

100. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

101. Buna karşılık tüketilmesi gereken başvuru yolları, başvuruçunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yollarını ifade etmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralına uygunluğun denetlenmesinde somut başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde birtakım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvuruçunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvuruçunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 27-28; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *İlhan /Türkiye*, 22277/93, 27/7/2000, § 56-64).

102. AİHM, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesiyle düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu ile ilgili yaptığı değerlendirmede, bir hükmün infazının ertelenmesinden daha ileri bir etkisinin olduğu ve failerin cezasız bırakılması sonucunu doğurduğu kanaatine varmıştır. Mahkemeye göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması, hüküm ile birlikte tüm yasal sonuçlarını, failin bu hükme uyması halinde ortadan kaldırmakta iken, hükmün infazının ertelenmesinde hüküm de ceza da var olmaya devam etmektedir. AİHM tartışılır nitelikteki bu mahkeme kararı ile hâkimlerin takdir yetkilerini son derece ciddi bir hukuka aykırı eylemin hiçbir şekilde hoş görülemeyeceğini göstermek yerine, bu eylemin sonuçlarını olabildiğince aza indirmek yönünde kullandıklarına işaret ederek işkence faileri hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakıldığı davalarda Sözleşme'nin 3. maddesinin usul bakımından ihlal edildiğine hükmetmiştir (bkz. *Taylan/Türkiye*, B. No: 32051/09, 3/7/2012, § 46).

ii. Genel ilkelerin Olaya Uygulanması

103. Sunulan kanıtlara dayanılarak, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, Devletin, negatif sorumluluğu kapsamında başvuruçunun maruz kaldığı eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muameleden sorumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Yine, ilgili kişi tarafından yapılan şikâyetler etkili soruşturma hakkı kapsamında "*kabul edilebilir*"

olarak görülmüştür. Buna göre, yetkililerin yukarıda sıralanan gerekliliklere cevap verecek etkin bir soruşturmayı yürütmesi zorunluluğu bulunduğundan, öncelikle bu zorunluluğa uyulup uyulmadığının tespiti gerekmektedir.

104. Başvurucu, kötü muameleye maruz kalmasından dolayı kolluk görevlileri hakkında yaptıkları şikâyet üzerine açılan davanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle soruşturmanın etkili olmadığını belirtmiştir.

105. Somut olay ile ilgili olarak başvuru, 16/5/2008 tarihli emniyet ifadesinde kendisine kötü muamelede bulunduğu iddia etmiş, emniyet fezlekesi Cumhuriyet Savcılığına intikal edince 26/5/2008 tarihinde derhal soruşturma açılmıştır. Cumhuriyet Savcılığınca gerekli tüm deliller toplandıktan sonra “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama” suçundan 10/10/2008 tarihinde üç polis memuru hakkında kamu davası açılmıştır.

106. İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesince polis memurları hakkında yapılan yargılama sonucunda verilen 4/7/2013 tarih ve E.2008/1675, K. 2013/712 sayılı kararlar, sanıklar hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucu tarafından bu karara itiraz edilmemiş ve dosya içerisindeki evrakta bu kararın hangi tarihte kesinleştiği tespit edilememiştir.

107. İşkence ve kötü muamele iddialarına yönelik soruşturma ve kovuşturmanın hızlı ve etkili biçimde sonuçlandırılması gerekir. Tüm yargılama safahatı değerlendirildiğinde, 26/5/2008 tarihinde başlayan soruşturma ve sonrasındaki yargılamanın 4/7/2013 tarihli mahkeme kararı ile sonuçlandığı görülmüştür. Böylece yargılama sürecinin 5 yıl 1 ay 8 gün sürdüğü tespit edilmiştir. Dolayısıyla, sulh ceza mahkemesi önündeki yargılamanın makul önem gösterilerek, gerekli ivedilikte sonuçlandırıldığından bahsedilemez.

108. Sonuç olarak yukarıda belirtildiği gibi soruşturma ve davaların uzaması kötü muamele uygulayan kamu görevlileri hakkındaki yaptırımların caydırıcılığını azaltmaktadır. Bu durumda soruşturmanın etkili olduğundan söz edilemez.

109. Başvurucu, kötü muameleye maruz kalmasından dolayı kolluk görevlileri hakkında yaptığı şikâyet üzerine açılan kamu davası sonucunda, sanıklar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, böylece yargılamanın etkili yapılmadığını ileri sürmüştür.

110. Başvurucunun şikâyetçi olduğu polis memurları hakkında yapılan soruşturma sonucunda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 256. maddesi yollamasıyla 86/2,3-d maddesi uyarınca “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama” suçundan kamu davası açılmış, İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonucunda, üç polis memurunun atılı suçu işledikleri sabit görülerek ayrı ayrı 5237 sayılı Kanun'un 256/1, 86/3-d maddeleri gereğince 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına, “Sanıklara verilen cezanın nevi ve miktarı, sabıkasız olmaları, sanıkların kişilik özellikleri, ileride tekrar suç işlemekten çekinmesine sebep olacağı, olay nedeniyle müştekinin dosyaya yansıyan ve talep edilen maddi bir zararının bulunmaması ve sanıkların hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini talep etmeleri nazara alınarak” haklarındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

111. Başvurucu somut olayda polis memurları hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz etmeden bireysel başvuruda bulunmuştur. Buna gerekçe olarak da, bu kararlara karşı itiraz yolunun AİHM kararları ışığında etkin bir başvuru yolu olmadığını, sonuç alınması beklenen ve/veya taleplerini/mağduriyetini giderecek bir

kanun yolu olarak değerlendirilemeyeceğini, bu nedenlerle müracaat edilmesine gerek görmediğini ileri sürmüştür. Her ne kadar başvuru itiraz kanun yoluna müracaat etmeden bireysel başvuruda bulunmuşsa da, yukarıda (§101) bahsedilen kararlar doğrultusunda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına yapılan itirazların etkili bir başvuru yolu olup olmadığı değerlendirildiğinde, uygulamada bu kararlara itiraz sonucu bir üst mahkeme tarafından işin esasına girilerek yapılan inceleme sonucu verilen farklı bir karara rastlanmadığından, başvuru itiraz etmeme gerekçesi yerinde görülerek bu husus kabul edilmezlik nedeni olarak düşünülmemiştir.

112. Başvurucu, somut olayda maruz kaldığı eylemi soruşturma makamlarına taşımış ve yargılama faaliyetlerine aktif bir şekilde katılmıştır. Sulh Ceza Mahkemesi başvurucuya karşı polis memurlarınca uygulanan şiddetin keyfi olduğunu kabul ettiği halde, başvuru gözetim sürecindeki işkence iddialarına ilişkin herhangi bir karar vermediği gibi, hükmünü “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama” üzerine kurmuş ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

113. Yukarıda da (§102) bahsedildiği gibi, Sulh Ceza Mahkemesinin, kötü muamele olayının faileri hakkında yaptığı yargılama sonunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vererek, takdir yetkisini son derece ciddi ve hukuka aykırı bu eylemin, hiçbir şekilde hoş görülemeyeceğini gösterme şeklinde kullanmak yerine, bu eylemin sonuçlarını olabildiğince aza indirmek yönünde kullandığı anlaşılmıştır. Oysa kötü muameleyle yönelik kavuşturmalarda, hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi ve böylelikle hukuk devletine ve yargıya olan güvenin sağlanması adına, suçun sabit görüldüğü durumlarda öngörülen cezaların ivedilikle uygulanması gerekir.

114. Yapılan yargılamada sanıkların eylemlerinin zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması olarak nitelendirilmesi, kovuşturma sonucunda verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması suretiyle suç ile verilen ceza arasında orantısız bir uygulama yapılmış olması ve verilen kararın yasal olmayan bu tür eylemlerin önlenmesini sağlayabilecek caydırıcı bir etki doğurmaması nedenleriyle, devletin söz konusu davada başvuru fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü kanunlar aracılığıyla koruma hususundaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği anlaşılmıştır.

115. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının öngördüğü Devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

116. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şu şekildedir:

“(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

117. Başvuruda, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının maddi ve usul boyutlarıyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvuru uğradığı manevi zararının karşılanmasını talep etmiştir. Başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması hakkına yönelik müdahale ve olay hakkında etkili ve caydırıcı bir ceza soruşturması ve kovuşturması

yürütülmemesi nedenleriyle yalnızca ihlal tespitiyle telafi edilemeyecek ölçüdeki manevi zararları karşılığında, somut olayın özellikleri dikkate alınarak başvurucuya net 20.000,00 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

118. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine ve karar örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Keyfi şekilde gözaltına alınması nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği iddiasının, “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,**

2. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlaline ilişkin şikâyetlerinin **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

B. Başvurucunun,

1. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi yönden **İHLAL EDİLDİĞİNE,**

2. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul yönünden **İHLAL EDİLDİĞİNE,**

C. Başvurucuya net 20.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin **REDDİNE,**

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca başvuruculara, Adalet Bakanlığına, İçişleri Bakanlığına ve ilgili Mahkemeye gönderilmesine,

10/12/2014 tarihinde **OY BİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Alparslan ALTAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ